

Aanleiding

Al sinds de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 staat mantelzorgondersteuning hoog op de agenda van gemeente Berckelland. Mantelzorgers vormen een belangrijk fundament voor een leefbare samenleving waaraan iedereen kan deelnemen. Zij nemen een belangrijke rol in als het gaat om de (na-)zorg van zorgbehoevenden. Mantelzorg wordt vaak gecombineerd met andere activiteiten zoals werk, opleiding, sport/hobby, opvoeding van de kinderen en het verzorgen van een eigen huishouden. Dit kan leiden tot een gevoel van overbelasting. Als gemeente vinden wij het belangrijk dat mantelzorgers erkend, herkend en ondersteund worden, zodat overbelasting voorkomen kan worden.

In 2017 hebben we de mantelzorgondersteuning samen met inwoners en betrokken ketenpartners geëvalueerd. Het volgende is geconcludeerd:

- Mantelzorgers en hun ondersteuningsbehoefte zijn onvoldoende in beeld;
- Ondersteuning richt zich met name op de volwassen mantelzorgers;
- Mantelzorgers en hun naasten zijn zich er vaak niet van bewust dat er sprake is van mantelzorg;
- De mate van (over-)belasting bij mantelzorgers is niet altijd goed in beeld, waardoor ondersteuning niet altijd tijdig en adequaat ingezet wordt;
- Ketenpartners (huisartsen, scholen, verenigingen en maatschappelijke organisaties) hebben aangegeven dat ze geen nieuw loket willen. Zij kennen de toegang van Voormekaar goed en weten deze te vinden. Zij willen voor al hun hulpvragen terecht kunnen bij Voormekaar;
- Informatie voor mantelzorgers is versnipperd te vinden op diverse websites;
- Er is behoefte aan een goede voorliggende voorziening die voorziet in praktische ondersteuning, bijvoorbeeld in de vorm van vrijwilligers die ingezet kunnen worden bij de mantelzorgers thuis.

Deze evaluatie heeft geleid tot het Knooppunt Mantelzorg, dat onderdeel is geworden van het uitvoeringsprogramma Samen Denken, Samen Doen. Dit uitvoeringsprogramma is tot stand gekomen in 2017-2018. We streven ernaar om te doen wat écht nodig is, in samenwerking met partners om zo aan te kunnen sluiten bij de vraag van mantelzorgers.

Wat wilden we bereiken?

De evaluatie in 2017 heeft ons aanknopingspunten gegeven om de mantelzorgondersteuning te verbeteren. De wijze waarop we daar invulling aan hebben gegeven heeft vorm gekregen in het concept Knooppunt Mantelzorg. Het is geen fysieke plek waar je naartoe kunt.

Het Knooppunt Mantelzorg concept bestaat uit een kwartiermaker en vier mantelzorgcoaches. Zij geven advies en ondersteuning. Daarmee dragen zij bij aan het versterken van het (bestaande) netwerk van formele en informele zorg in het sociaal domein, het vergroten van de bewustwording en bekendheid van mantelzorg in de samenleving en het ontlasten van de mantelzorgers. Het Knooppunt Mantelzorg kan gezien worden als een algemene voorziening waarbij enerzijds ingezet wordt op het signaleren van (over)belasting bij mantelzorgers en anderzijds op het verminderen van de belasting van mantelzorgers door het netwerk om de mantelzorgers heen te versterken. De proactieve houding maakt dat we preventief kunnen doen wat nodig is, om overbelasting en een zwaardere hulpvraag te voorkomen. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat mantelzorgers beter in staat blijven om de hulp te bieden aan hun naaste. Het bieden van de juiste ondersteuning kunnen wij als gemeente niet alleen, daar hebben wij netwerkpartners bij nodig. Met de komst van een Knooppunt maken wij onze netwerkpartners hier bewust van en vragen wij hen, daar waar zij dat kunnen, bij te

dragen aan de ondersteuning aan mantelzorgers. Het uitgangspunt voor ondersteuning van mantelzorgers is om hen te bereiken op plekken waar zij zich gewoonlijk bevinden: thuis, op school, op het werk, op plekken waar ze zich in hun vrije tijd bevinden, in de buurt en op zorglocaties. De kwartiermaker en de mantelzorgcoaches (welzijnsmedewerkers Voormekaar) werken nauw met elkaar samen. De kwartiermaker werkt voor de hele gemeente en is ervoor verantwoordelijk dat alle mogelijk denkbare stakeholders rond mantelzorgers betrokken en gecommitteerd worden en blijven op het ondersteunen van mantelzorgers. De kwartiermaker draagt er zorg voor dat die betrokken stakeholders gefaciliteerd en ondersteund worden in het (vroeg)signaleren van mantelzorgers. Voor een uitgebreide functiebeschrijving verwijzen we u naar bijlage 1.

De effecten

Bij de start van het concept Knooppunt Mantelzorg hebben we een effectenarena gemaakt. In deze effectenarena hebben we vanuit verschillende perspectieven gekeken wat het Knooppunt Mantelzorg kan betekenen voor: de maatschappij, de omgeving van de mantelzorger, de mantelzorger en de zorgvrager. Alle verwachte effecten zijn te vinden in bijlage 2. Voor de evaluatie van het Knooppunt Mantelzorg gaan we dieper in op een aantal effecten die (deels) meetbaar zijn:

- Mantelzorgers zijn beter in beeld, krijgen erkenning en worden eerder herkend;
- Er worden meer mantelzorgers bereikt;
- Er zijn meer passende ondersteuningsmogelijkheden voor mantelzorgers;
- Er is meer bewustwording rondom het thema mantelzorg.

Wat hebben we behaald?

Aanvankelijk zijn we het Knooppunt Mantelzorg gestart vanuit inhoudelijke motivatie. Uit de effectenarena bleek dat we met dit concept ook kunnen bijdragen aan het langer zelfstandig thuis blijven wonen, doordat mantelzorgers het langer kunnen volhouden in de thuissituatie. We deden daarbij de aanname dat mantelzorgers minder snel gebruik zouden maken van formele ondersteuning, doordat ze zich ondersteund voelen vanuit hun omgeving. Dit heeft ertoe geleid dat dit concept ook is ingezet als sturingsmaatregel. We zien nu in de praktijk dat dit niet één-op één zo werkt. Er wordt een steeds zwaarder beroep gedaan op mantelzorgers om de zorg betaalbaar te houden. Met de komst van het Knooppunt Mantelzorg hebben wij meer oog voor deze groep gekregen en constateren we dat ze een belangrijke bijdrage leveren in het betaalbaar houden van de zorg. We constateren daarbij ook dat het Knooppunt Mantelzorg niet direct bijdraagt aan een besparing op onze uitgaven voor de Wmo en Jeugdwet. In opdracht van MantelzorgNL is er door Ecorys onderzoek gedaan naar de maatschappelijke waarde van mantelzorg¹. Daaruit blijkt dat de kosten voor de maatschappij in gemeente Berkelland tussen de 86 en 117 miljoen euro per jaar zou bedragen als mantelzorg wordt vervangen door professionals.

Behaalde effecten

November 2021 zijn er via het inwonerspanel Berkelland Spreekt vragen gesteld aan inwoners om inzicht te krijgen in de bekendheid van mantelzorg. Samengevat kunnen we stellen dat de bekendheid is toegenomen. Er is een grote groep inwoners (>75%) die hulp biedt aan een mantelzorger. Van de inwoners die hebben aangegeven zelf mantelzorger te zijn geeft 45% aan dat zij weten waar ze de ondersteuning in de gemeente kunnen vinden. Dit geeft aan dat er inzet nodig blijft om de mantelzorgers te ondersteunen.

Er zijn diverse activiteiten tot stand gekomen die hebben bijgedragen aan het behalen van de effecten. Een uitgebreide beschrijving van deze activiteiten is te vinden in bijlage 3. We zullen nu ingaan op de belangrijkste resultaten.

---

¹ [De maatschappelijke waarde van mantelzorg - MantelzorgNL](#)

Door de werkwijze rondom het aanvragen van de mantelzorgwaardering aan te passen, hebben we meer mantelzorgers in beeld gekregen en hebben we ook meer zicht op de mate van (over-)belasting. Hierdoor hebben we (zo nodig) passende ondersteuning kunnen aanbieden en kunnen inspelen op signalen over ondersteuning die wordt gemist. Zo bleek bij de start van het Knooppunt Mantelzorg al dat we onvoldoende ondersteuningsmogelijkheden hebben voor jonge mantelzorgers. De afgelopen jaren zijn er diverse activiteiten in nauwe samenwerking met de Jimmy's, Sport Federatie Berkelland, Culturije en de bibliotheek georganiseerd. Daarnaast is het signaal opgepakt dat er behoefte is aan een goede voorliggende voorziening die voorziet in praktische ondersteuning. Dit heeft, in samenwerking met Careaz en Livio geleid tot het project respijtvrijwilligers. Tot slot zijn er activiteiten ondernomen om de bewustwording rondom het thema mantelzorg te vergroten, waarbij het Knooppunt zich specifiek heeft gericht op een aantal stakeholders: scholen, werkgevers en zorgorganisaties. Dit onderdeel heeft echter vanwege de coronacrisis minder aandacht gekregen dan we ons hadden voorgenomen.

In hoeverre wordt de rol van kwartiermaker en mantelzorgcoach vervuld zoals beoogd?

De welzijnswerkers in de teams Voormekaar hebben de rol van mantelzorgcoach. Het zijn van een mantelzorgcoach is onderdeel van een breed takenpakket van de welzijnsmedewerker. De kwartiermaker stimuleert, motiveert en faciliteert de mantelzorgcoaches om hun rol op te pakken. Dit blijft structureel nodig om het thema mantelzorg onder de aandacht te houden en om de kennis en expertise bij de medewerkers up to date te houden. Als mantelzorgcoach informeren de welzijnsmedewerkers hun collega's over de ontwikkelingen rondom mantelzorg en houden ze het thema levend in het team. Dit hebben ze in 2021 onder meer gedaan door te zorgen voor actuele informatie (in Mylex) en door uitleg over het spel 'bordje vol': een methodiek die ingezet kan worden om inzichtelijk te maken wat er allemaal op het bordje van de mantelzorger ligt en welke van deze zaken ook door iemand anders (in het netwerk van de mantelzorger) opgepakt kan worden. Daarnaast worden zij geconsulteerd door collega's bij complexe mantelzorgsituaties en nemen zij deze desgewenst over. In 2021 betrof dit ca. 15 situaties. Daarnaast leggen zij pro-actief contact met mantelzorgers waarbij mogelijk sprake is van (dreigende) overbelasting. Naast de rol in het team vervullen de mantelzorgcoaches een rol in de uitvoering van activiteiten o.a. voor jonge mantelzorgers en tijdens de Dag van de Mantelzorg. Ook hebben zij een goed beeld van voorliggende voorzieningen in hun kern, die mogelijk een rol kunnen spelen om mantelzorgers te ondersteunen.

De kwartiermaker is initiatiefnemer in het verbeteren van de mantelzorgondersteuning. Op onderdelen zien we dit al terug: aanvraag mantelzorgwaardering, mantelzorgregeling en het project respijtvrijwilligers. Belangrijk uitgangspunt van het concept Knooppunt Mantelzorg is het ondersteunen van mantelzorgers op de plek waar zij zich bevinden (buurt, werk, school, zorgorganisatie). Daarvoor bouwt de kwartiermaker een netwerk van partijen rondom de mantelzorgers. Dit zien we terug bij het project respijtvrijwilligers en bij de organisatie en coördinatie van diverse activiteiten. De afgelopen periode is er door de kwartiermaker veel ingezet op algemene bewustwording rondom mantelzorg. In Berkelbericht, lokale media, op de website van de gemeente Berkelland en op social media zijn berichten en artikelen geplaatst. Hierbij zijn zowel verhalen van lokale mantelzorgers gebruikt als ook berichten en filmpjes uit landelijke campagnes. Daarnaast is ingezet op gerichte informatie naar organisaties die een belangrijke rol kunnen spelen in de ondersteuning van mantelzorgers. Door de coronacrisis is dit vooral digitaal (op afstand) gebeurd. Het was enerzijds nauwelijks mogelijk om organisaties te bezoeken en anderzijds speelde het leven van mantelzorgers zich voor het overgrote deel thuis af. Hierdoor is er nog onvoldoende ingezet op het faciliteren van deze partijen bij het bieden van ondersteuning die zij zelf kunnen bieden aan mantelzorgers in hun eigen omgeving. Doordat er meer bewustwording is rondom mantelzorg en door de al gelegde contacten is er een goede basis gelegd om hier de komende periode meer op in te zetten.

Conclusie

De rol van mantelzorgers is onmisbaar in de maatschappij. Door de taken die zij vervullen dragen ze bij aan de betaalbaarheid en kwaliteit van zorg. Uitval van mantelzorgers leidt al snel tot hoge maatschappelijke kosten². Het blijft dan ook van belang om mantelzorgers te ondersteunen in het langer en beter kunnen volhouden van hun zorgtaken. Op basis van deze evaluatie zien wij de volgende uitgangspunten voor de toekomst:

- We streven naar een verbetering van de toegang tot mantelzorgregelingen;
- We blijven inzetten op de groep jonge mantelzorgers;
- We behouden en verstevigen de verbinding met bedrijven, scholen, vrijwilligersorganisaties en zorginstellingen en denken met hen mee over hoe zij zelf de mantelzorgers kunnen ondersteunen;
- We blijven mantelzorgers met complexe mantelzorgvragers laagdrempelig ondersteunen;
- We gaan samen met ketenpartners op zoek naar passend aanbod om mantelzorgproblemen op te lossen (voorbeeld project respijtvrijwilligers).

Om deze uitgangspunten waar te maken stellen wij voor om de rol van mantelzorgcoach voort te zetten. Deze rol zal onderdeel blijven van het brede takenpakket van de welzijnsmedewerkers. Om te voorkomen dat mantelzorg een onderbelicht thema wordt, stellen wij daarnaast voor om structureel iemand naast de mantelzorgcoaches te zetten. De rol van kwartiermaker zal daarmee vervangen worden door een netwerkcoördinator. De netwerkcoördinator stimuleert, motiveert en faciliteert de mantelzorgcoaches om hun rol op te pakken. Daarnaast zien wij deze persoon als initiatiefnemer om de mantelzorgondersteuning in gemeente Berkelland te verbeteren, met in de komende periode specifieke aandacht voor de toegang tot mantelzorgregelingen. De netwerkcoördinator gaat daarnaast op pad om het al opgebouwde netwerk te verstevigen en uit te breiden, met als doel om samen met ketenpartners op zoek te gaan naar passend aanbod om mantelzorgproblemen op te lossen. Voor de netwerkcoördinatie gaan we uit van 18 uur per week (€55.000,-). Daarnaast begroten we kosten voor het project respijtvrijwilligers en activiteiten/cursussen voor (jonge) mantelzorgers met bijbehorende PR (€10.000,-). Totaal begroten we jaarlijks €65.000,- voor het structureel borgen van het Knooppunt Mantelzorg.

---

² [De maatschappelijke waarde van mantelzorg - MantelzorgNL](#)

Bijlage 1 – functiebeschrijvingen kwartiermaker en mantelzorgcoaches

De kwartiermaker:

- Bouwt en onderhoudt netwerk van partijen rondom mantelzorgers;
- Stimuleert bewustwording bij deze partijen;
- Stimuleert deze partijen iets voor mantelzorgers te doen. Bijvoorbeeld aandacht voor jonge mantelzorgers door het organiseren van activiteiten voor ontspanning en ontmoeting logenoten;
- Faciliteert deze partijen met kennis en vaardigheden. Bijvoorbeeld door voorlichting te geven over hoe om te gaan met AVG en verlegenheid;
- Stimuleert formele en informele partijen activiteiten voor mantelzorgers te organiseren (denk aan cursussen en bouwen van een mantelzorgnetwerk);
- Organiseert netwerkbijeenkomsten;
- Kan voorbeelden geven van ondersteuning van mantelzorgers
- Communicatie en PR rond thema mantelzorg
- Verwijst waar nodig voor inhoudelijke informatie en expertise naar de mantelzorgcoach;
- Uitbreiden werkzaamheden door inzet vrijwillige collega's.

De mantelzorgcoach is primair verantwoordelijk voor alle complexe mantelzorgvragen van mantelzorgers in de gemeente. Hij/zij is een expert op het gebied van mantelzorgondersteuning. De mantelzorgcoach heeft een relevant en up-to-date netwerk om complexe mantelzorgvragen te kunnen beleggen en passend aanbod te krijgen, dat helpend en verlichtend is voor de betreffende mantelzorger. De mantelzorgcoach deelt inhoudelijke expertise met de kwartiermaker, zodat zij gezamenlijk tot een goed methodisch en inhoudelijk aanbod komen richting stakeholders, die voor de mantelzorgcoach als verwijzers fungeren. De mantelzorgcoach:

- Geeft informatie & advies;
- Haalt de vraag op van mantelzorgers;
- Inventariseert wat er al is voor mantelzorgers;
- Bouwt een netwerk van mantelzorgers (evt. digitaal platform);
- Denkt mee met partijen hoe ze mantelzorgers kunnen ondersteunen;
- Zet een relevant en actueel netwerk in om passend aanbod vinden om mantelzorgproblemen op te lossen; biedt mogelijkheden voor respijtzorg aan;
- Kan bij zeer complexe mantelzorgproblemen tijdelijke coaching en begeleiding bieden aan de mantelzorger;
- Aanjaagfunctie (bewonersinitiatief/ vrijwilligers werven/ generen capaciteit & opleiden).

De mantelzorgcoach is met name werkzaam op wijk- en kernniveau, en onderdeel van een Voormekaar team. Hier is voor gekozen, omdat ketenpartners hebben aangegeven dat zij Voormekaar goed weten te vinden en het liefst daar naartoe willen voor al hun vragen. Daarnaast komt een groot aantal van de mantelzorgers al in beeld bij een keukentafelgesprek waar Voormekaar een belangrijke signalerende functie heeft. Er is al een korte lijn om, daar waar nodig, ondersteuning in te zetten voor de mantelzorger. Voormekaar richt zich op zowel de informele als de formele hulp die ingezet kan worden. Tot slot verstevigen we hiermee het wijk- en kerngericht werken. De voorliggende voorzieningen in elke wijk/kern zijn bekend bij de Voormekaar medewerkers, waardoor ondersteuning zoveel mogelijk laagdrempelig ingezet kan worden en ook inzichtelijk wordt waar aanbod mist.

Bijlage 2 – Effectenarena februari 2019

Effecten voor de maatschappij:

- Mensen kunnen langer zelfstandig thuis blijven wonen doordat mantelzorgers het langer volhouden. (Besparing zorgkosten)
- Mantelzorgers hoeven minder snel gebruik te maken van formele zorg- en hulpverlening, doordat ze zich ondersteund voelen krijgen ze minder snel lichamelijke en psychische klachten. (Besparing zorgkosten)
- Minder ziektekosten doordat mantelzorgers het op hun werk langer volhouden.
- Er blijven in de toekomst meer potentiële gemotiveerde mantelzorgers beschikbaar doordat mantelzorgers met meer plezier blijven mantelzorgen. (Imago)
- Het thema Mantelzorg wordt steeds bekender binnen de Berkellandse samenleving. Mensen weten wat het inhoudt, herkennen het bij elkaar en praten er meer over.
- De gemeente Berkelland bereikt meer mantelzorgers.
- Betere sociale cohesie doordat mensen naar elkaar (leren) omzien. (Cultuuromslag)
- Minder eenzaamheid doordat mensen naar elkaar (leren) omzien en doordat mantelzorg beter bespreekbaar wordt.

Effecten voor de omgeving van de mantelzorg:

- Er is meer bewustwording rond het thema mantelzorg. Daardoor herkent de omgeving van mantelzorgers mantelzorgers eerder. Daardoor kunnen meer mensen rond mantelzorgers hun signaalfunctie oppakken. Daardoor kunnen allerlei partijen mantelzorgers sneller ondersteunen dan wel doorverwijzen
- De omgeving van mantelzorgers heeft meer begrip voor mantelzorgers. Door begrip meer erkenning voor de mantelzorg. De omgeving neemt hierdoor eerder en meer verantwoordelijkheid
- De omgeving van mantelzorgers weet beter hoe ze voor hen kunnen klaarstaan. Ze kunnen doelgerichter en effectiever ondersteuning bieden.
- Er is meer ruimte voor de relatie tussen de mantelzorg en de mensen in zijn/haar omgeving, doordat de mantelzorg meer energie heeft om leuke dingen met hen te doen, los van de zorg.
- Doordat mantelzorgers zich serieus genomen voelen, zijn zij volwaardig partner bij de zorg. Dit ontlast zorgverleners.
- De werkgever van de mantelzorg heeft minder uitval van de mantelzorgende werknemer.
- Bedrijven krijgen door mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid een socialer imago (MVO-doelstellingen).
- Door meer (positieve) bekendheid van het thema krijgen ook andere organisaties goede PR-mogelijkheden (bijv. zorginstellingen).
- Door positieve bekendheid van het thema mantelzorg zullen er meer vrijwilligers komen die hen willen ondersteunen en kan het Knooppunt meer investeringen van allerlei partijen vragen.

Effecten voor de mantelzorg:

- Mantelzorgers worden eerder herkend.
- Mantelzorgers krijgen meer erkenning en begrip.
- De mantelzorger raakt hierdoor minder snel in een isolement.
- De omgeving biedt sneller en passender hulp aan de mantelzorger.
- Mantelzorgers wordt hierdoor eerder ontlast, bijvoorbeeld in 'regelgedoe'.
- Ze worden sneller op ondersteuningsmogelijkheden gewezen. Dit kan zorgen voor eerdere inzet van (andere) zorg en een kortere zorgtijd.
- Doordat mantelzorgers zich veel meer ondersteund voelen door hun omgeving: ze kunnen de zorg beter volhouden. Er is meer ruimte voor eigen activiteiten (energie voor leuke dingen, iets alleen kunnen doen, hobby behouden) en dus een betere balans. Ze behouden langer hun goede (geestelijke) gezondheid en ze kunnen blijven werken.
- Door bewustwording: zijn mantelzorgers zich beter bewust van hun grenzen, worden ze ondersteund in het aangeven van hun grenzen, weten ze beter waar en wanneer ze hulp kunnen vragen. Mantelzorgers vragen makkelijker en eerder om meer hulp. Spanningen tussen mantelzorger en zorgvrager zijn makkelijker bespreekbaar te maken.
- Door bewustwording, ondersteuning en een betere balans is er meer ruimte voor de 'gewone' (niet-zorg) relatie tussen de mantelzorger en de zorgvrager. Hierdoor kan de mantelzorger meer genieten van partner/ouder/gezin en houdt de mantelzorger het zorgen langer vol.
- Door lotgenotencontact voelen (jonge) mantelzorgers herkenning en opluchting.

Effecten voor de zorgvrager:

- De zorgvrager kan (langer) een beroep op de mantelzorger blijven doen.
- Doordat mantelzorgers zich serieus genomen voelen zijn zij volwaardig partner bij de zorg. Zorgvragers ontvangen hierdoor kwalitatief betere zorg op maat.
- De zorgvrager (ouder, kind, partner, andere relatie) ervaart minder spanning, doordat deze zich minder zorgen maakt om mantelzorger en/of doordat deze zich minder bezwaard voelt t.o.v. de mantelzorger. Daardoor zijn spanningen tussen mantelzorger en zorgvrager makkelijker bespreekbaar te maken.
- De persoonlijke (niet-zorg) relatie met mantelzorger blijft intact.
- De zorgvrager kan langer thuis blijven wonen.
- De zorgvrager (en de mantelzorger) zijn minder geïsoleerd.
- Door bekendheid met het thema zijn eventuele vervolgmogelijkheden voor zorg makkelijker bespreekbaar.
- Door leuke activiteiten voor mantelzorgers en zorgvragers bij zorginstellingen wordt de drempel naar opname verlaagd.

Bijlage 3 – activiteiten vanuit het Knooppunt Mantelzorg

Mantelzorgers zijn beter in beeld, krijgen erkenning en worden eerder herkend en er worden meer mantelzorgers bereikt

Mantelzorgwaardering

In 2020 heeft de **kwartiermaker** het initiatief genomen om de mantelzorgwaardering (ook) in te gaan zetten als instrument om mantelzorgers in beeld te krijgen. Dit heeft ertoe geleid dat vanaf 2021 de werkwijze rondom het aanvragen van de mantelzorgwaardering is aangepast. Mantelzorgers kunnen nu zelf de waardering aanvragen. Bij de aanvraag worden een aantal vragen gesteld om een beeld te krijgen van de zorgsituatie en de mate van belasting. Daarnaast ontvangen zij na de aanvraag een mail met informatie over (voorliggende) ondersteuningsmogelijkheden. Als er op basis van de gegeven antwoorden mogelijk sprake is van (dreigende) overbelasting, dan wordt pro-actief contact gelegd met de mantelzorger door de casusregisseur van Voormekaar of door **de mantelzorgcoach**. In een verdiepend gesprek wordt de situatie van de mantelzorger verder verkend en wordt deze zo nodig verwezen naar passende ondersteuning. In 2021 zijn er 769 aanvragen ingediend voor de mantelzorgwaardering. Hieronder waren 150 mantelzorgers, waarvan de ingevulde vragenlijst aanleiding gaf tot nader contact. Uit een (beperkte) uitvraag bij mantelzorgers komt naar voren dat niet in alle gevallen contact is gelegd. Degenen waarmee contact is geweest ervaren dit overwegend als positief en vinden het fijn dat ze hun verhaal kwijt kunnen en tips krijgen. Vaak is dit al voldoende. Daarnaast worden mantelzorgers regelmatig doorverwezen naar cursussen en lotgenotengroepen of naar praktische hulp (klussen, vervoer).

De gegevens die uit de mantelzorgwaardering naar voren komen geven eveneens informatie over waar mantelzorgers wonen, voor wie ze zorgen en over hun leeftijd. Deze gegevens worden door de **kwartiermaker** gebruikt om te bekijken of de ondersteuning aansluit en om stakeholders te informeren.

Dag van de Mantelzorg

De Dag van de Mantelzorg is bij uitstek de dag om aandacht te hebben voor mantelzorgers en te waarderen wat zij doen. In 2021 is in de gemeente Berkelland de foto-expositie 'mantelzorg voor elkaar' geopend en is er in diverse media aandacht geweest voor mantelzorg. Mantelzorgers zelf konden in aanmerking komen voor een attentie of deelnemen aan een etentje. Hier hebben in totaal 362 mantelzorgers gebruik van gemaakt. Een stijging van bijna 80-% t.o.v. 2020. De uitvoering van deze dag is in handen van de **mantelzorgcoaches**. De **kwartiermaker** coördineert, betreft lokale partijen en zoekt aansluiting met de landelijke activiteiten. Voor de bezorging van de attenties zijn onder meer jongeren van de Jimmy's ingezet.

Reizende foto-expositie 'mantelzorg voor elkaar'

Op de Dag van de Mantelzorg is de reizende foto-expositie 'mantelzorg voor elkaar' geopend door wethouder Ter Denge samen met een aantal van de geportretteerde mantelzorgers. Deze mantelzorgers zijn allemaal inwoners van de gemeente Berkelland en geven met de foto's en hun verhalen een inkijkje in hun leven en de rol van mantelzorg hierin. Herkenbaar en dichtbij. De foto's zijn geëxposeerd in de buitenruimte en hebben (doorlopend in 2022) alle 4 de grote kernen van Berkelland aangedaan. Op de foto's was een QR code te vinden, waarmee mensen ook de verhalen van deze mantelzorgers konden lezen op de website van de gemeente Berkelland. De expositie is georganiseerd door de **kwartiermaker** in samenwerking met Culturijs, fotograaf Anja Onstenk en de afdeling Communicatie. Voor het (ver)plaatsen van de tentoonstelling is er samengewerkt met Parlijn.

De mantelzorgverhalen zijn relatief goed bezocht. De overzichtspagina is zo'n 250 keer bezocht en de individuele verhalen gemiddeld 100 keer. Als je dit vergelijkt met andere pagina's over mantelzorg, dan is alleen de pagina over de mantelzorgwaardering vaker

bezoekt. De social media posts hebben duidelijk bijgedragen aan het bezoek van de pagina's.

Er zijn meer passende ondersteuningsmogelijkheden voor mantelzorgers

Mantelzorgregeling

Via de mantelzorgregeling kunnen mantelzorgers huishoudelijke hulp krijgen in hun eigen huis om zo de mantelzorgtaken beter te kunnen volhouden. In 2021 hebben 76 mantelzorgers gebruik gemaakt van deze regeling. In de zomer van 2021 is door de **kwartiermaker** een enquête uitgezet onder de gebruikers van de regeling. Van de respondenten geeft de meerderheid aan dat zij door de huishoudelijke hulp:

- De zorg beter en langer kunnen volhouden (83,9%)
- De zorgvrager geen/ minder een beroep hoeft te doen op professionele hulp (74,2%)
- Zij de zorgtaken beter kunnen combineren met andere taken als werk, gezin en studie (77,4%)
- Zij minder zorgen en stress ervaren (71,0%)
- Er meer ruimte is voor de gewone (niet-zorg) relatie (71,0%)
- Zij zich minder (vaak) overbelast voelen (77,4%)
- Zij/de zorgvrager makkelijker en langer thuis kan blijven wonen (64,5%)

Activiteiten voor jonge mantelzorgers

Voor de jonge mantelzorgers wordt maandelijks een activiteit georganiseerd door de **mantelzorgcoaches** in samenwerking met Jimmy's, Sportfederatie Berkelland, Culturije en de bibliotheek. Hierbij is ook aandacht voor de groep jonge mantelzorgers in de leeftijd van 4-8 jaar. Door een afwisseling tussen meer 'actieve' uitjes en ruimte voor gesprek wordt aansluiting gezocht met diverse jonge mantelzorgers. In 2021 hebben de activiteiten deels online plaatsgevonden. Op dit moment is er een groep van ongeveer 25 jonge mantelzorgers die weleens deelneemt aan een activiteit. Tijdens de jaarlijkse week van de Jonge Mantelzorger zorgt de **kwartiermaker** in samenwerking met de afdeling communicatie voor diverse communicatie-uitingen (m.n. op social media). Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de landelijke campagne en, wanneer passend, gebruik gemaakt van de aangeboden materialen.

Cursussen

Vanwege corona is het aantal deelnemers van de cursus 'de kunst van het zorgen en loslaten' beperkt gebleven tot 10 deelnemers, verdeeld over twee groepen. De cursus is door alle deelnemers positief beoordeeld. Naast veel herkenning uit de verhalen van anderen zijn deelnemers zich vooral bewuster geworden van hun manier van zorgen en dat er ook ruimte mag zijn om voor jezelf te zorgen.

Het beperkte aantal deelnemers zien we ook terug bij de training 'omgaan met dementie voor mantelzorgers'. In totaal heeft er één training plaatsgevonden waar 12 deelnemers aan hebben deelgenomen. De deelnemers beoordeelden de cursus met gemiddeld een 8,7. Ze waarderen de informatie en praktische voorbeelden en weten beter wat ze kunnen doen en waar ze terecht kunnen voor hulp.

POP groepen

Er zijn twee groepen van 8 personen bij elkaar gekomen in de periode dat er geen lockdown was.

Respijtvrijwilligers

Voor mantelzorgers draagt het af en toe even kunnen loslaten van de zorg in belangrijke mate bij aan het langer kunnen volhouden van de zorg en aan een betere balans tussen de zorgrol en andere rollen. In 2021 heeft de **kwartiermaker** met de zorgorganisaties Careaz en Livio afspraken gemaakt over het opnieuw opstarten van een project met

respijtvrijwilligers. Inmiddels zijn de eerste vrijwilligers ingezet en zal dit in 2022 verder doorontwikkeld worden.

Er is meer bewustwording rondom het thema mantelzorg

Scholen

Scholen vervullen een belangrijke rol als het gaat om signaleren en het bieden van de eerste steun aan jonge mantelzorgers. In 2021 zijn scholen door de **kwartiermaker** onder meer geattendeerd op de serie 'mijn kleine grote broer', waarin een beeld gegeven wordt van hoe het is om op te groeien met zorg. Daarnaast heeft de **kwartiermaker** in samenwerking met de afdeling communicatie signalenkaarten ontwikkeld om leerkrachten te ondersteunen bij het signaleren en verwijzen van jonge mantelzorgers. Om in de klas het thema 'mantelzorg' te bespreken zijn door de **kwartiermaker** alle basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs benaderd met een aanbod voor gastlessen aan de groepen 7 en 8 (basisscholen) en aan klas 1 (voortgezet onderwijs). Daarnaast zijn er workshops ontwikkeld voor leerkrachten en mentoren, die hen ondersteunen bij het bespreekbaar maken van het thema 'opgroeien met zorg(en) in de klas. De eerste gastlessen zijn in het voorjaar van 2022 uitgevoerd in samenwerking met de **mantelzorgcoach** en de ervaringen hiermee zijn positief.

Werkgevers

Veel mantelzorgers hebben een baan naast de mantelzorgtaken die zij vervullen. Om dit goed te kunnen combineren is het belangrijk dat de werkgever hier oog voor heeft en zo nodig mogelijkheden biedt om mantelzorg en werk beter op elkaar te kunnen afstemmen. In afstemming met team Economische Zaken heeft de **kwartiermaker** mantelzorg onder de aandacht gebracht bij werkgevers in Berkelland. Door de coronacrisis heeft zich dit grotendeels beperkt tot het delen van informatie met ondernemers/werkgevers. Ze zijn onder meer geïnformeerd over wettelijke regelgeving, die ingezet kan worden om de combinatie werk en mantelzorg te vergemakkelijken. Een aantal activiteiten hebben geen doorgang kunnen vinden zoals de Week van de Ondernemer waarin het thema 'mantelzorg' op het programma stond.

Zorgorganisaties

Een goede samenwerking tussen mantelzorgers en professionele zorg draagt bij aan het langer kunnen volhouden van mantelzorgtaken en aan de kwaliteit van zorg. In 2021 was er, vanwege de coronacrisis, weinig ruimte bij zorgorganisaties om hier extra aandacht aan te geven en werd er eerder een groter beroep gedaan op mantelzorgers. Vanuit het Knooppunt is dan ook met name gezorgd voor een goede informatievoorziening naar zorgorganisaties over de ondersteuningsmogelijkheden voor mantelzorgers, waaronder het cursusaanbod en de ondersteuning van Voormekaar. Daarnaast is er door de **kwartiermaker** samen met een aantal zorgorganisaties een start gemaakt met het project respijtvrijwilligers.